

NUTRITIA IN DIABET

Dr. Adrian Copcea

medic primar Diabet, Nutritie, Boli Metabolice

**CENTRUL MEDICAL ASTECO
CLUJ-NAPOCA**

DIABFORUM, Targu Mures, 2016

CUPRINS

- I. Diabetul: vedere de ansamblu
- II. Rolurile nutritiei in diabetul zaharat
- III. Alimentele si componentele alimentare in diabet
- IV. “Regimul de diabet”

DIABETUL: VEDERE DE ANSAMBLU

Diabetul zaharat: grup de afectiuni caracterizate prin hiperglicemie cauzata de o combinatie dintre productia insuficienta si utilizarea ineficienta a insulinei, hormon pancreatic implicat in metabolismele: glucidic, lipidic, proteic, energetic.

Rolurile insulinei:

- contribuie la transportul **glucozei** in celule, contribuie la stocarea glucozei sub forma de glicogen in ficat si muschi; (=efecte de scadere a glicemiei)
- impiedica degradarea **proteinelor**
- impiedica degradarea **grasimilor** (=previne cetoza si cetoacidoza)
- este un hormon **anabolic**

DIABETUL: VEDERE DE ANSAMBLU

In diabet actiunea insulinei este deficitara, astfel incat atat metabolismul glucidelor cat si cel al proteinelor, grasimilor si cel energetic sunt afectate.

►DIABETUL ESTE O BOALA A TUTUROR METABOLISMELOR. DIABETUL NU ESTE DOAR "BOALA ZAHARULUI"

Semne si simptome ale hiperglicemiei:

- Anomalii ale metabolismului glucidic (ex.glicozurie) -> urinare in cantitati mari, sete
- Anomalii ale metabolismului lipidic: cetonurie (semn al dezechilibrului sever)
- Anomalii ale metabolismului proteic: catabolism proteic (->oboseala, scadere in greutate)
- Tulburari hidroelectrolitice, alte disfunctii. (->deshidratare, alte semne si simptome)

DIABETUL: VEDERE DE ANSAMBLU

Diabetul tip 2 apare adeseori insotit de alte afectiuni:

- Obeziatea
- Hipertensiunea arteriala
- Dislipidemiile
- Steatoza hepatica (“ficatul gras”)
- Altele. “Sindromul metabolic”

► **DIABETUL TIP 2 ESTE UNA DIN AFECTIUNILE CARE APAR ARAREORI SINGURE**

TRATAMENTUL DIABETULUI

Rolurile tratamentului in diabet:

- Prevenirea complicatiilor diabetului
- Asigurarea confortului in viata de zi cu zi

Tratamentul actual al diabetului:

- Optimizarea stilului de viata
- Medicatie / insulina
- Chirurgia obezitatii

Tratamente viitoare ale diabetului:

- “Pancreas artificial”
- Vindecare (?)

TRATAMENTUL DIABETULUI

Optimizarea stilului de viata:

- Nutritie
- Activitate fizica
- Gestionarea stresului si problemelor psihologice
- Somn adevarat
- Renuntare la fumat
- Automonitorizare / “preluarea ingrijirii”

CUPRINS

- I. Diabetul: vedere de ansamblu
- II. Rolurile nutritiei in diabetul zaharat**
- III. Alimentele si componentele alimentare in diabet
- IV. “Regimul de diabet”

ROLUL NUTRITIEI IN DIABET

Rolurile nutritiei:

- Prevenirea complicatiilor diabetului
- Asigurarea confortului in viata de zi cu zi (calitatea vietii)

Elemente ce influenteaza complicatiile diabetului:

- Echilibrul glicemiei reduce complicatiile micro- si macrovasculare
- Profilul lipidic adevarat reduce complicatiile cardiovasculare
- Echilibrarea tensiunii arteriale reduce complicatiile cardiovasculare
- Ameliorarea greutatii conduce la ameliorarea a numeroase componente din sfera diabetului

► NUTRITIA POATE INFLUENTA TOATE COMPOUNTELE PREVENTIEI IN DIABET

A.Copcea

Nutritia in Diabet

Tg MURES
2016

ROLUL NUTRITIEI IN DIABET

Nutritia si calitatea vietii:

- Corelarea cu preferintele si posibilitatile individuale
- Corelarea cu tratamentul: prevenirea complicatiilor tratamentului (hipoglicemie)

► **NUTRITIA IN DIABET TREBUIE INDIVIDUALIZATA**

CUPRINS

- I. Diabetul: vedere de ansamblu
- II. Rolurile nutritiei in diabetul zaharat
- III. Alimentele si componentele alimentare in diabet**
- IV. “Regimul de diabet”

GLUCIDELE IN DIABET

Carbohidratii (glucidele, HC) sunt sursa principala de energie in organism (glucoza).

Clasificarea glucidelor

ZAHARURI SIMPLE

MONOZAHARIDE. Ex.: glucoza, fructoza, galactoza

DIZAHARIDE. sucroza (zaharoza), lactoza

OLIGOZAHARIDE

MALTO-OLIGOZAHARIDE: maltodextrina

ALTE OLIGOZAHARIDE: rafinoza, inulina, fructooligozaharide

POLIZAHARIDE

AMIDON: amiloza, amilopectina, amidon modificat

POLIZAHARIDE NON-AMIDONOASE*: celuloza, hemiceluloza, pectine, hidrocoloizi

*impreuna cu lignina constituie clasa FIBRELOR

**clasificare NERECOMANDATA in prezent

“RAPIDE”**

“LENTE”**

GLUCIDE “RAPIDE” VERSUS “LENTE”?

In literatura veche se considerau carbohidrati “rapizi” glucidele cu molecula mica (mono, dizaharide) iar carbohidrati “lenti” cei cu molecula lunga (amidonul).

Parametrii de evaluare a “rapiditatii” glucidelor sunt:

- **Viteza ascensiunii glicemice** (rapiditatea atingerii maximului de glicemie dupa consum)
- **Indicele glicemic** (importanta hiperglicemiei* provocate de un aliment in raport cu o referinta – glucoza sau painea)

*masurata ca aria de sub curba

GLUCIDE “RAPIDE” VERSUS “LENTE”?

DAR...

Viteza ascensiunii glicemice este influentata de:

- tranzitul gastric
- functionarea enzimelor digestive
- factori individuali

Indicele glicemic este influentat de:

- prezenta fibrelor in cadrul aceleiasi mese/aceluiasi aliment
- prezenta grasimilor in cadrul aceleiasi mese/aceluiasi aliment
- modalitatea de gatire
- unele adausuri: ex. otetul

GLUCIDE “RAPIDE” VERSUS “LENTE”?

INDICELE GLICEMIC

Surprizele IG...

- Zahar < Fulgi
- Struguri < Mamaliga
- Inghetata < Zahar
- Suc cu zahar < Orez

►ESTE INDICAT SA IL CUNOASTEM?

►ESTE INDICAT SA IL UTILIZAM?

Categorie de indice glicemic	Exemple
IG MARE (≥ 70)	Fulgi de porumb (81) Cartofi prăjiți (75) Cartofi piure (74) Orez alb gătit (73) Pâine albă (70)
IG MEDIU (55-70)	Zahăr (68) Coca-cola, Fanta și băuturi asemănătoare (68) Cartofi natur (65) Cartofi copți (60) Mămăliga (65) Cuscus (65), Zahăr (65) Înghețată (61) Miere (55) Pâine de secară (58)
IG MIC (< 55)	Banane, suc de portocale (52) Struguri (46) Portocale, Piersici (42) Spaghetti (44) Mere, pere (38) Iaurt (36) Lapte integral (27)

Adaptat după Kaye Foster-Powell

A.Copcea

Nutriția în Diabet

Tg MURES
2016

FIBRELE

Fibrele sunt componente alimentare nedigerate/nedigerabile, cu efecte asupra digestiei/absorbtiei celorlalte componente.

Clasificarea fibrelor

LIGNINA

POLIZAHARIDE PARIETALE:

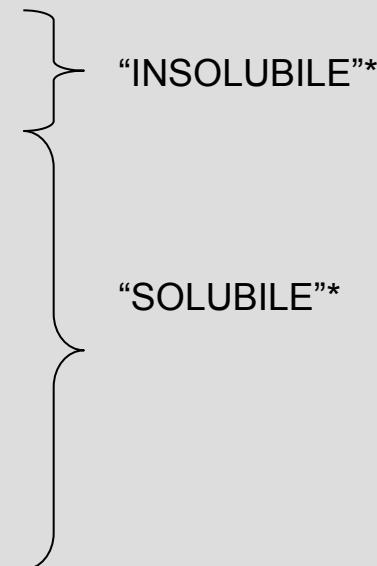
celuloza, hemiceluloza,
-----
pectine

POLIZAHARIDE CITOPLASMATICE:

GUME SI MUCILAGII

Gume din arbori: guma arabică, karaya, tragant
Gume din cereale: guma guar
Gume de origine microbiana: xantani, dextrani
Mucilagii din cereale: psyllium, ispaghula
Polizaharide din alge: caragenan, agar, alginati

AMIDON REZISTENT

*clasificare functionala bazata pe gradul de fermentare colonica

FIBRELE

Gradul de solubilitate al fibrelor este influentat de:

- prepararea termica
- timpul de tranzit
- functionarea florei microbiene

Rolurile fibrelor:

- incetinesc tranzitul
- diminueaza raspunsul glicemic/insulinic
- reducere a LDL-colesterolului

► CONTEAZA CONSUMUL DE FIBRE?

INDULCITORII

Indulcitori = substanțe care conferă gust dulce

Indulcitorii: o clasificare

CALORIGENI		NECALORIGENI
MONO-, DIZAHARIDE SI DERIVATI	POLIOLI	INDULCITORI ARTIFICIALI
Zahăr	Sorbitol (E420)	Acesulfam K* (E950)
Zahăr brun	Manitol (E421)	Aspartam* (E951)
Zahăr invertit	Xilitol (E967)	Ciclamat (E952)
Miere de albine	Eritritol (E968)	Zaharina* (E954)
Sirop de fructoză din porumb (HCFS)	D-Tagatoza	Sucraloza* (E955)
Fructoză	Lactitol (E966)	Taumatină (E957)
Dextroză	Isomalt (E953)	Neohesperidina (E959)
Maltodextrina	Maltitol (E965)	Steviozida (E960)
Sirop de arțar	Trehaloza	Neotam* (E961)
Nectar: ex. sirop de agave, nectar de pere	Glicerol	Alitam
Melasa	Polidextroza	
Sirop de malt	HSH	

“FAMILIA ZAHARULUI”

“ADEVARATII INLOCUITORI DE ZAHAR”

► CE INDULCITORI SUNT RECOMANDATI?

GRASIMILE SI DIABETUL

Grasimile (lipidele) sunt nutrienti cu importante roluri structurale si functionale. Principala componenta a grasimilor sunt acizii grasi.

Clasificarea acizilor grasi:

- **ACIZI GRASI SATURATI**
  - Acid lauric (C12:0)
  - Acid palmitic (C16:0)
  - Acid stearic (C18:0)
- **ACIZI GRASI MONONESATURATI**
  - AG OMEGA-9 (n-9)
    - Acid oleic (C18:1, n-9 C/S)
    - Acid elaidic (TRANS- C:18:1, n-9)
- **ACIZI GRASI POLINESATURATI**
  - AG OMEGA-6 (n-6)
    - Acid linoleic (C18:2, n-6)
    - Acid linoelaidic (TRANS- TRANS- C18:2, n-6)
    - Acid arahidonic (C20:4, n-6)
  - AG OMEGA-3 (n-3)
    - Acid linolenic (C18:3, n-3)
    - Acid eicosapentaenoic (EPA, C22:6, n-3)
    - Acid docosahexaenoic (DHA, C22:6, n-3)

GRASIMILE SI DIABETUL

Impactul grasimilor alimentare:

- Diferitele tipuri de grasimi alimentare au impact diferit asupra grasimilor circulante si, in particular, riscului cardiovascular.
  - Grasimile saturate au fost catalogate in ultimele decenii ca “aterogene”
  - Grasimile nesaturate cuprind categorii protective cardiovascular / “antiaterogene”: grasimile omega-3, grasimile mononesaturate (uleiul de masline)
  - Grasimile industriale “trans” prezinta un profil cardiovascular nefavorabil
- In diabet grasimile influenteaza parametrii glicemici in cel putin 2 modalitati:
  - incetinesc golirea gastrica
  - cresc rezistenta la insulina

PROTEINELE SI DIABETUL

Proteinele sunt nutrienti cu importante roluri structurale si functionale. Proteinele sunt compuse din aminoacizi. Proteinele complete sau cu valoare biologică înaltă conțin toți aminoacizii esențiali, iar aceștia se gasesc într-o proporție adevarată

CATEGORIE	AMINOACIZI ESENTIALI	AMINOACIZI NEESSENTIALI
Ramificați (BCAA)	Izoleucina (ILE) Leucina (LEU) Valina (VAL)	-
Sulfurați	Metionina (MET)	Cisteina ¹⁾ (CYS)
Aromatici	Fenilalanina (PHE) Triptofan (TRY)	Tirozina (TYR)
Bazici	Lizina (LYS)	Arginina ¹⁾ (ARG) Histidina ¹⁾ (HIS)
Hidroxilați	Treonina (THR)	Serina (SER)
Dicarboxilici	-	Glutamat (GLU) Glutamina ¹⁾ (GLN) Aspartat (ASP) Asparagina (ASN)
Alți aminoacizi²⁾	-	Alanina (ALA) Glicina (GLY) Prolina (PRO)

1) aminoacizi condiționat esențiali; în această categorie intră și aminoacidul **taurina**;

2) **ornitina si citrulina**: aminoacizi cu funcții metabolice care NU pot fi incorporați în proteine

- In diabetul tip 2 proteinele pot provoca răspuns insulinic fara a creste glicemia

VITAMINELE, MINERALELE SI ALTI MICRONUTRIENTI

Diabetul dezechilibrat se poate asocia cu deficite micronutritionale (vitamine, minerale, alti micronutrienti).

- Invers, **deficitul unor micronutrienti** poate cauza/agrava hiperglicemie: crom, magneziu, potasiu, zinc(?)
- Diabetul este o situatie de **stres oxidativ** crescut.

→ toate acestea au condus la un interes special pentru diferite substante micronutritive, in special **CROMUL si ANTIOXIDANTII**.

► **SUNT RECOMANDATE PREPARATELE DE VITAMINE SI MINERALE IN DIABET?**

ALCOOLUL SI BAUTURILE ALCOOLICE

Efectele consumului de alcool:

- **in cantitati moderate:**

- scade riscul cardiovascular

- **in cantitati crescute:**

- induce deficite nutritionale multiple, inclusiv vitaminice (vitamine B, vitamina D)
  - creste viteza sintezei si degradarii proteinelor
  - inhiba gluconeogeneza
  - provoaca/predispune la numeroase afectiuni, inclusiv: ficat gras/ciroza, hipertrigliceridemii, afectiunii neurologice/psihice

- **in diabetul zaharat:**

- provoaca/predispune la hipoglicemie

► **ESTE RECOMANDAT ALCOOLUL IN DIABET?**

CALORIILE

“Caloria” este unitatea de masura pentru energia adusa sau consumata in organism. “Calorie” este termenul colocvial pentru “kilocalorie” (kcal) si este, prin definitie, cantitatea de energie necesară pentru a crește temperatura unui kg de apă de la 14.5°C la 15.5°C.

Caloriile in organism provin din:

- glucide (1g -> 4 kcal)
- lipide (1g -> 9 kcal)
- proteine (1g -> 4 kcal)
- alcool (1g -> 7 kcal)

Echilibrul caloriilor (energetic) este determinat de factori complecsi si este principalul determinant al greutatii si componzitiei corporale.

► CONTEAZA CALORIILE IN DIABET?

► CARE ESTE COMBINATIA RECOMANDATA INTRE CELE 4 SURSE?

CUPRINS

- I. Diabetul: vedere de ansamblu
- II. Rolurile nutritiei in diabetul zaharat
- III. Alimentele si componentele alimentare in diabet
- IV. “Regimul de diabet”**

“REGIMUL DE DIABET”

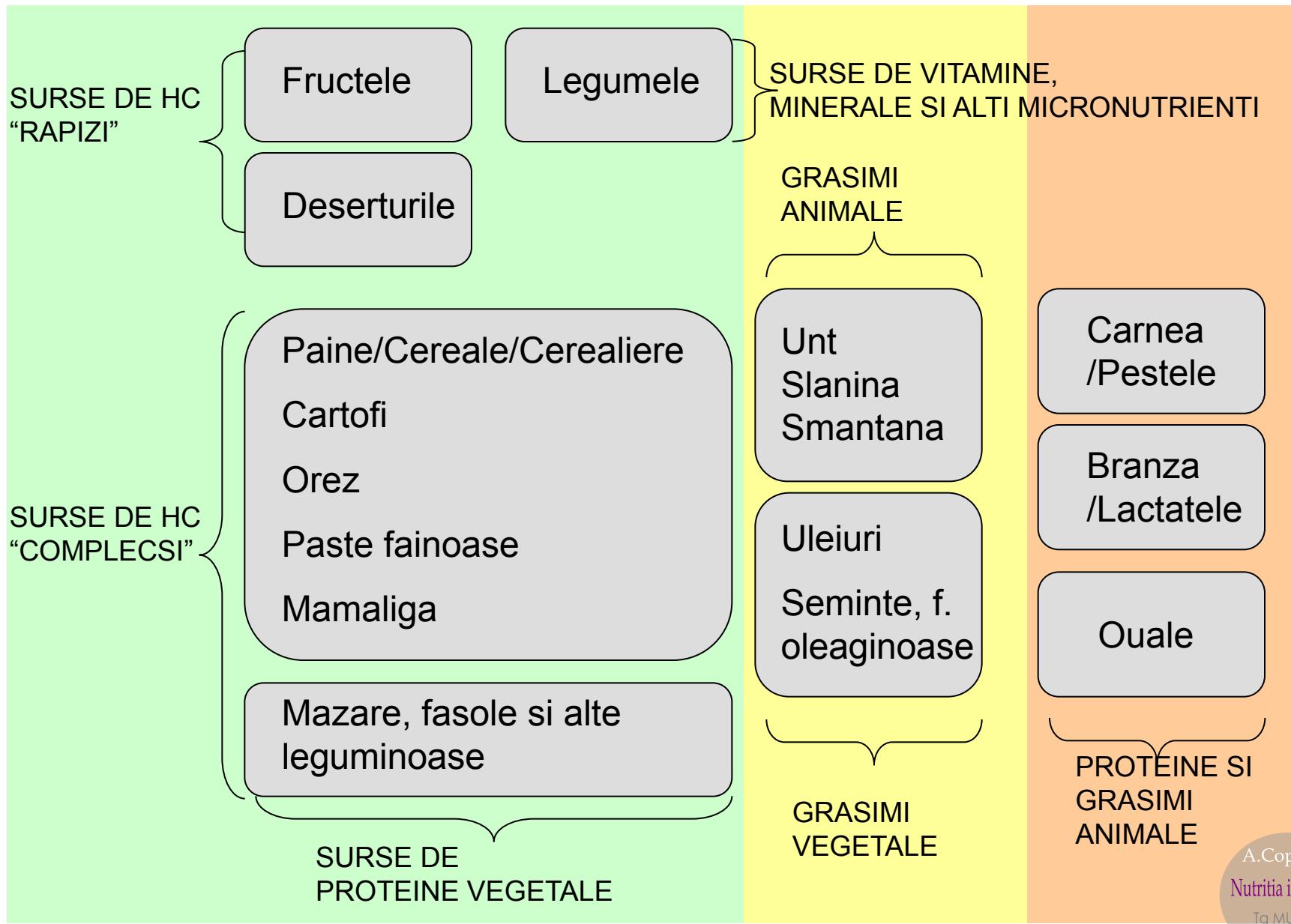
“Regimul de diabet” este, in realitate, o adaptare a alimentatiei sanatoase, in sensul larg, la particularitati ale persoanei cu diabet.

Alimentatia sanatoasa este acea alimentatie care asigura premisele pentru starea de sanatate, definita ca stare de bine “fizic, psihic si social”.

Alimentatia sanatoasa in diabet trebuie conceputa convergent cu toate masurile asociate cu riscuri minime asupra sanatatii, inclusiv si in mod special:

- un echilibru glicemic corespunzator
- un risc cardiovascular minim.

GRUPE ALIMENTARE RECOMANDATE IN DIABET

RECOMANDARI NUTRITIONALE IN DIABET

I. CALORIILE

Aportul total de calorii in meniu trebuie adaptat fiecarei persoane in parte. Daca persoana este supraponderala, regimul va fi **HIPOCALORIC**.

Stabilirea nivelului caloric indicat se face in functie de:

- Estimarea nivelului caloric care mentine greutatea actuala:
  - metabolism bazal / componitie corporala
  - activitate fizica
  - starea de boala
- Deficitul caloric programat

► *Daca specialistul estimeaza ca meniul care mentine greutatea actuala este de 2000 de kilocalorii si urmareste o scadere ponderala de 3 kg/luna va indica un regim de 1300 kcal (-700 kcal/zi conduc, in medie, la -3 kg/luna)*

RECOMANDARI NUTRITIONALE IN DIABET

II. COMPOENTA MENIULUI

Proportia ideală a surselor de calorii (glucide, lipide, proteine) **NU ESTE STABILITĂ**. Standardul de prescriptie il reprezinta dieta NORMOGLUCIDICA (50% glucide). Sunt acceptate si dietele hipoglucidice / hipolipidice.

► *Pentru un meniu de 1300 kcal, pentru ca glucidele sa acopere 50% din meniu, ele vor furniza 650 kcal. Un astfel de nivel caloric este asigurat de aproximativ 160 grame de glucide.*

RECOMANDARI NUTRITIONALE IN DIABET

III. GLUCIDELE (CARBOHIDRATII)

Sursele principale de carbohidrati se recomanda a fi: cerealiere, paste fainoase, orez, cartofi, mamaliga, fructe, legume.

- **Cantitatea totală** se recomanda a fi MONITORIZATA si MENTINUTA in limitele stabилite.
- **Calitatea glucidelor:** UTILIZAREA INDICELUI GLICEMIC aduce beneficii *modeste*.

► *Aportul total de paine/cereale/fructe/amidonoase se recomanda a fi mentinut in anumite limite. In acest sens, in mod individual, persoanele care prefera fructele vor fi instruite sa adapteze cantitatea de amidonoase pentru a se incadra in limita TOTALA stabilita.*

RECOMANDARI NUTRITIONALE IN DIABET

IV. INDULCITORII

Indulcitori recomandati in diabet:

- **Indulcitori cu putere mare de indulcire*** (necalorigeni): zaharina, aspartam, acesulfamK, sucraloza, neotam (aprobat in SUA); ciclamat, steviozida (aprobat in UE), altii.
- **Indulcitori naturali de tip poliol***: xilitol, sorbitol, maltitol, eritritol
- **Zaharul** se recomanda a fi inlocuit cu alte tipuri de glucide/indulcitori sau compensat prin tratament.
- **Fructoza ca indulcitor** se asociaza cu insulinorezistenta si alte dezavantaje metabolice pe termen lung.

*in cadrul limitelor maxim admise.

► **Consumul obisnuit de indulcitori se incadreaza usor in limitele de siguranta.**

RECOMANDARI NUTRITIONALE IN DIABET

V. FIBRELE

• **Aportul de fibre** trebuie incurajat in diabet ca si in populatia generala. Sursele principale de fibre sunt: cerealierele, leguminoasele (mazare, fasole), fructele si legumele.

► *Suplimentarea cu fibre nu este recomandata in diabet, in schimb este recomandat un meniu divers care sa asigure cantitatea si calitatea optima de fibre.*

RECOMANDARI NUTRITIONALE IN DIABET

VI. LIPIDELE

- **Aportul total de grasimi (lipide)** trebuie mentinut in anumite limite, dictate de puterea calorica mare, efectele de insulinorezistenta, precautiile in dislipidemii, boli cardiovasculare.
- Se recomanda un echilibru intre grasimile de provenienta animala si vegetala, cu includerea surselor cardioprotective **omega-3** (peste), **mononesaturate** (ulei de masline).
- Se recomanda **evitarea** **grasimilor hidrogenate trans** din produsele industriale.

RECOMANDARI NUTRITIONALE IN DIABET

VII. PROTEINELE

- **Aportul de proteine** se recomanda a fi similar persoanelor fara diabet, cu exceptia precautiilor in complicatiile renale.
- **Sursele de proteine de calitate inalta** sunt produsele animale: carne, peste, oua, lactate. Alternativ, necesarul proteic poate fi realizat si in cadrul meniurilor vegetariene corect concepute.
- **Sursele principale de proteine** sunt, in acelasi timp, clase alimentare cu continut absent sau mic in carbohidrati, atribut deosebit de avantajos in diabet.

RECOMANDARI NUTRITIONALE IN DIABET

VIII. MICRONUTRIENTII

- **Sursele naturale de micronutrienti, in special fructele si legumele, sunt recomandate.**
- In absenta deficitelor masurate, suplimentarea standard **nu este recomandata**.
- Suplimentarea cu **vitamina A si E este nerecomandata**, iar utilizarea altor antioxidanti nu dispune in prezent de argumente de eficacitate si siguranta.
- Utilizarea diferitelor **remedii naturiste** trebuie sa tina cont de posibilele interactiuni cu medicatia sau cu alte remedii naturiste. Aceste interactiuni, in cea mai mare parte, nu sunt cunoscute.

RECOMANDARI NUTRITIONALE IN DIABET

IX. ALCOOLUL

- In cazul in care o persoana consuma alcool, se recomanda limitarea la cantitatile incadrate la **consum moderat** (15-45 g alcool/zi)
- Barbati: 240 ml vin sau 700 ml bere sau 100 ml tarie
- Femei: 120 ml vin sau 350 ml bere sau 50 ml tarie
- In cazul **terapiilor cu risc hipoglicemiant** (insulina, sulfoniluree) se recomanda precautie cu privire la consumul de alcool
- In cazul persoanelor cu dependente, afectiuni hepatice sau alte patologii specifice, consumul de alcool este **contraindicat**
  - **Alcoolul se gaseste in BAUTURILE ALCOOLICE, care contin si alte componente, in special carbohidratii, de luat in calcul in diabet (ex. berea)**

RECOMANDARI NUTRITIONALE IN DIABET

X. RITMUL ALIMENTAR

- Aportul ritmic de glucide in diabet este recomandat in special in cazul terapiilor cu actiune hipoglicemianta de durata (insulina, sulfoniluree).
- Un program ordonat de mese permite o interventie eficienta si controlata asupra greutatii si glicemiei.
- **Alimentatia trebuie corelata cu activitatea fizica, tratamentul si alte elemente individuale ale stilului de viata.**

10 REGULI PENTRU UN MENIU SANATOS IN DIABET

1. Calorii cat pentru o greutate sanatoasa.
2. Diversitate si echilibru.
3. O portie moderata din glucidele preferate.
4. Exista indulcitori care pot indulci dieta in siguranta.
5. Fibrele naturale: un ajutor
6. Grasimi sanatoase, cu moderatie
7. Proteinele: aliatul diabetului
8. Fructele si legumele: complexe si utile
9. Alcool: daca da, cu moderatie
10. Nutritia: in pas cu ritmul vietii

Va multumesc!

Corespondenta: Dr. A. Copcea

office@astecomical.ro

Web Cabinet: www.astecomical.ro

Web: www.nutritionistcluj.ro